

RODNA RAVNOPRAVNOST U PROCESU EU INTEGRACIJA

 HEINRICH BÖLL STIFTUNG
SARAJEVO

Pripremu i izdavanje ove publikacije finansijski je podržala Fondacija Heinrich Böll. Za stavove i mišljenja iznijete u publikaciji odgovorni su sami autori i autorice, a ne Fondacija Heinrich Böll.

RODNA RAVNOPRAVNOST U PROCESU EU INTEGRACIJA

Učenica : Tara Dabić

Banja Luka, novembar 2022.

UVOD

Bez obzira na ogroman napredak tehnologije i civilizacije u protekloj deceniji, određena moralna i etička pitanja koja se tiču društva i dalje nisu razriješena. Pitanje rodne ravnopravnosti smatra se kontraverznom temom u brojnim manje razvijenim državama uključujući Bosnu i Hercegovinu.

Tu se javlja izazov s obzirom da BiH teži da se integriše u Evropsku Uniju, a zanemaruju se mnogi problemi kao i problem rodne neravnopravnosti koja se mora poboljšati kako bi država nastavila svoj napredak.

Kao pripadnica mlađe generacije koja je učila o brojnim pitanjima, ravnopravnost polova je tema o kojoj se ne diskutuje, pogotovo ne u školama. I baš zbog toga želim da približim i objasnim trenutni položaj žena mladima iz mog okruženja. Edukacija mladih nas postavlja korak bliže cilju, a to je napredak i prosvjećenost društva.

POJAM RODNE RAVNOPRAVNOSTI I ULOGA ŽENE U DRUŠTVU

Tokom istorije, ženama su pripisane određene uloge: uloga majke, domaćice, njegovateljice, itd. Umjesto da se značaj žene u društvu povećava sa porastom broja zanimanja i sa razvojem društva, on već neko vrijeme stagnira. Patrijarhalno društvo je veoma često glavni uzrok degradiranja žena u zajednici i sama srž problema. Organizacije koje se bave pitanjem rodne ravnopravnosti pokušavaju da sruše postavljene stereotipe i da pokažu da žena nije samo domaćica, majka, spremačica nego i naučnica, diplomata, doktorica, političarka, profesorica i tako dalje. Martina Planinić, profesorica na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru i voditeljica kolegija „Mediji i rodne uloge“, smatra da je patrijarhalno društvo pogriješilo u potcjenjivanju ženine uloge u društvu jer se svaki dan mogu vidjeti borkinje i heroine koje postižu zavidne rezultate u sportu, obrazovanju, nauci, umjetnosti, kulturi i u ostalim profesijama i područjima koja su označena kao muške sfere aktivnosti.¹

Kako da jedna osamnestogodišnjakinja približi ovako kompleksnu temu svojim vršnjacima? Smatram da je odgovor veoma jednostavan: krenućemo od najsitnije komponente a to je samo značenje pojma rodna ravnopravnost. Prema Evropskoj povelji o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou “rodna ravnopravnost pretpostavlja da u jednom društvu, zajednici ili organizaciji postoje jednake mogućnosti za žene, muškarce i osobe drugačijih rodnih identiteta da doprinesu kulturnom, političkom, ekonomskom i socijalnom napretku, kao i da imaju jednake mogućnosti da uživaju sve koristi i dobrobiti od napretka jedne zajednice.”²

Skraćena verzija ove definicije jeste da je rodna ravnopravnost ideja i pokret socijalne filozofije koja se zalaže za jednakost muškaraca, žena i osoba drugačijih rodnih identiteta u društvenom i političkom životu. Ravnopravnost polova ne pokušava pokazati da su muškarci i žene isti, nego da imaju jednake šanse, prava i da vrijede jednako.

Potpuna jednakost između muškaraca i žena podrazumijeva da žene i muškarci imaju jednaka prava u raspodjeli resursa i dobiti, te da imaju jednaku mogućnost pristupa tim resursima, takođe, interesi, potrebe i prioriteti pripadnika oba pola jednako se uzimaju u obzir. Ona se odnosi i na muškarce i na žene, to jeste pogađa oba pola. S obzirom da veliki broj ljudi nije upoznat sa terminom jednakost polova, osim što je bitno da ga definišemo,

¹ Izvor: <https://balkandiskurs.com/2022/02/15/polozaj-zena-u-bih/>

² prema „Evropskoj povelji o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou“

bitno je i da kažemo zašto je rodna ravnopravnost važna.

Značaj ove vrste ravnopravnosti možemo podijeliti na četiri cjeline:

- sprečavanje nasilja nad ženama: umanjenje stope fizičkog nasilja nad ženama, smanjena mogućnost da muškarac donosi odluke za ženu, rigidni stereotipi i rodne uloge, smanjenje muško ženskih odnosa koji se baziraju na mržnji i agresiji;
- ekonomski faktor: preduzeća u kojima glavne uloge imaju žene su uspješnija od preduzeća vođenih od strane muškaraca, bruto domaćih proizvod bi porastao za određeni stepen;
- pružanje osnovnih ljudskih prava ženama : ravnopravnost polova smatra se jednim od osnovnih preduslova za ostvarivanje svih ljudskih prava. Pravo glasa, pravo slobodnog kretanja, pravo na ukidanje svih oblika diskriminacije nad ženama i reproduktivna pravda koja uključuje mogućnost abortusa i samostalno biranje partnera;
- sigurnost i smanjen nivo toksičnosti u zajednici: zajednice u kojima vlada neravnopravnost su manje kohezivne i imaju višu stopu antisocijalnog ponašanja i nasilja, dok su države koje rade na ravnopravnost polova povezanije te se njihovi državljani osjećaju sigurnije i opuštenije.³

RODNA RAVNOPRAVNOST U BIH

Bosna i Hercegovina je tradicionalno društvo u kojem se žene svaki dan bore za bolji položaj. Građani i vlast Bosne i Hercegovine pred sobom imaju veliki posao kada je u pitanju dostizanje jednakosti polova. Ne samo radi ulaska u EU već i radi opšteg dobra nacije.

Primjeri neravnopravnosti polova najuočljiviji su kada je u pitanju učešće žena u javnom i političkom životu, zatim njihov položaj na tržištu rada, te povećano nasilje nad ženama, uključujući i nasilje u porodici. Trenutno stanje u Bosni i Hercegovini jeste takvo da iako žene čine više od 50% stanovništva, od 141 gradonačelničkog mjesta na toj poziciji se nalazi samo 5 žena.⁴ Žene su isključene iz određenih političkih procesa još od potpisivanja Dejtonskog sporazuma, a to se nastavilo i u procesu evropskih integracija. Žene nisu učestvovala u potpisivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između BiH i EU 2015. godine i to je automatski pokazalo da Bosna i Hercegovina kao država još nije dovoljno napredovala za dalje postupke u procesu integracije.

Što se tiče broja žena na pozicijama u politici, diplomatiji i delegacijama on varira od 15 do 40%. Iz ovog podatka se može izvesti zaključak da su žene na tim pozicijama prisutne samo pro forme a ne zato što se stvarno cijeni njihov rad i trud. Kada je upitanju zastupljenost marginalizovanih žena kao što su Romkinje, žena iz ruralnih područja ili žena s invaliditetom njihovo prisustvo je još više ograničeno.

Van političkog života, stanje u drugim segmentima života je prilično isto. Npr, kada su u pitanju upravljačke strukture najvećih kompanija u BiH, njih čini 83% muškaraca.⁵

Uprkos prethodno navedenom, posljednjih deset godina u BiH su uloženi značajni naponi na razvijanju domaćeg pravnog, institucionalnog i političkog okvira za primjenu principa ravnopravnosti polova, te je došlo do napretka u stvaranju preduslova za realizaciju tih ciljeva.

³ Izvor: <https://www.vic.gov.au/benefits-gender-equality>

⁴ Izvor: <https://inforadar.ba/rodna-neravnopravnost-i-izbori-2022-zene-ostaju-na-marginama-politicke-moci/>

⁵ Izvor: <https://bhas.gov.ba/News/Read/54>

Danas temelje za ravnopravnost polova predstavljaju ustavni i zakonski okvir, institucije za ravnopravnost polova, te Gender akcioni plan BiH.

Institucionalni mehanizmi odnosno Institucije koja se bave rješavanjem ovog pitanja u Bosni i Hercegovini jesu: Agencija za ravnopravnost polova Bosne i Hercegovine kao i Gender centar FBiH i Gender centar - Centar za jednakost i ravnopravnost polova Vlade Republike Srpske koji podstiču borbu za rodnu ravnopravnost u BiH izradom strateških dokumenata i akcionih planova.

U skladu sa njihovim ciljevima formulisan je gender akcioni plan Bosne i Hercegovine 2018-2022. To je treći dokument u ovoj oblasti u kojem su navedeni ciljevi, programi i mjere koji se moraju primjeniti kako bi se dostigla ravnopravnost polova u svim oblastima društvenog života i rada. Gender akcioni planovi se u Bosni i Hercegovini primjenjuju i formulišu od 2006. godine.

Uprkos ovim naporima rodna ravnopravnost još uvijek nije tretirana kao prioritet razvojnih i drugih strategija, te se još uvijek shvata kao pitanje kojim se primarno bave žene.

RODNA RAVNOPRAVNOST U EVROPSKOJ UNIJI

Europska unija (EU), ekonomska je i politička unija i zajednica europskih država, nastala kao rezultat procesa saradnje i integracije koji je započeo 1951. godine između šest država. Pošto su njene članice među razvijenijim državama Evrope, koje su morale da ispune određene zahtjeve kako bi se uključile u Uniju, podrazumijeva se da su na višem stepenu kada je u pitanju rješavanje određenih društvenih problema kao što je nejednakost polova. Ali članica Evropskog parlameta Rosa Estaras Ferragut izjavila je da prema Institutu za ravnopravnost polova u EU-u indeks rodne ravnopravnosti iznosi 68 od 100 bodova "dakle mnogo je još posla pred nama", izjavila je.⁶

Kada govorimo o agenciji koja se u EU bavi pravima žena trebamo izdvojiti Evropski institut za ravnopravnost polova (EIGE) koji sprovodi u djelo ravnopravnost polova u Evropskoj uniji i izvan nje. S tim ciljem stavlja na raspolaganje istraživanja, podatke i dobre prakse tako što: sprovodi istraživanja i skuplja podatke o ravnopravnosti u EU, podnosi godišnji izvještaj o napretku koji formuliše na osnovu ispunjenih obaveza koje su navedene u Pekinškoj platformi za djelovanje, bori se protiv nasilja i koordinira kampanju „Bijela vrpca” koja nastoji potstaci muškarce na saradnju.

Iako stanje rodne ravnopravnosti u članicama Evropske Unije nije idealno, vrhovni organi unutar unije su uveli i počeli primjenjivati određene mjere koje su znatno uticale na poboljšanje položaja žena. Neke od mjera su:

1. U 2019. god. EU je omogućila novim roditeljima da se dogovore ko se nakon poroda vraća na posao a ko ostaje s djetetom.
2. jun 2021. Parlament je usvojio izvještaj kojim poziva zemlje EU-a na zaštitu i poboljšanje seksualnog i reproduktivnog zdravlja žena. Ovom odlukom zastupnici žele osigurati mogućnost legalnog i sigurnog pobačaja, kvalitetnoj kontracepciji kao i odluka da se na higijenske proizvode za menstruaciju ne treba naplaćivati PDV.
3. Parlament je takođe pozvao na konkretne mjere za sužavanje razlike u primanjima

⁶ Izvor: <https://hr.n1info.com/vijesti/europski-parlament-polozej-zena-u-europskoj-uniji-se-ne-poboljsava/>

između muškaraca i žena koja je u EU u prosjeku iznosila 13% u 2020. i razlike u primanjima od mirovina koje dobijaju muškarci i žene - koji je iznosio 29% u 2019.

4. U junu 2022, pregovarači Evropskog Parlamenta i članica Evropske Unije postigli su sporazum da se ženama osigura najmanje 40 posto neizvršnih direktorskih mjesta ili 33 posto svih direktorskih mjesta.⁷

INTEGRACIJA BOSNE I HERCEGOVINE U EVROPSKU UNIJU

EU i Bosna i Hercegovina uspostavili su diplomatske odnose. EU u zemlji zastupa Delegacija Evropske unije. Savjet Evropske unije se u Solunu 2003. izjasnilo o Zapadnom Balkanu: "Budućnost ove regije je u Evropskoj uniji." Bosna i Hercegovina ima perspektivu članstva u EU i odnosi između Unije i ove zemlje razvijaju se u tom kontekstu.⁸

Trenutno stanje u Bosni i Hercegovini kada su u pitanju Evro integracije nije zadovoljavajuće. Naime, kada je u pitanju rodna ravnopravnost svaki napredak je veoma spor, a ova tema često nije ni dio diskusija političara u BiH. Osim toga, u BiH još uvijek nedostaju mnogi podaci o stanju rodne ravnopravnosti kao što je EU gender indeks.⁹

Međutim, ohrabruje činjenica da BiH ima bitan dokument, a to je akcioni plan Agenda 2030. Prvi korak u realizaciji Agende 2030 u Bosni i Hercegovini predstavlja izrada Okvira za Ciljeve održivog razvoja u Bosni i Hercegovini, kao zajedničkog dokumenta svih nivoa vlasti koji utvrđuje šire razvojne pravce, putem kojih vlasti na svim nivoima i društvo u Bosni i Hercegovini nastoje doprinijeti ostvarivanju Ciljeva održivog razvoja. Na osnovi analize stanja u pogledu održivog razvoja u Bosni i Hercegovini, utvrđena su tri pravca održivog razvoja u Bosni i Hercegovini: 1) Dobra uprava i upravljanje javnim sektorom, 2) Pametan rast, 3) Društvo jednakih mogućnosti, te dvije horizontalne teme: 1) Ljudski kapital za budućnost i 2) Princip „Niko ne smije biti isključen“. Samim tim, vjerujemo da će i pitanja rodne ravnopravnosti dobiti odgovarajuću pažnju i da će se položaj žena u BiH podići na viši nivo.¹⁰

ZAKLJUČAK

Sve što sam prethodno navela u ovom radu je važno. Važno je da znamo šta je rodna ravnopravnost, kakav položaj imaju žene u Bosni i Hercegovini i kakav je njihov položaj u drugim državama Evrope, pored toga bitno je da spoznamo problem rodne neravnopravnosti. Ali najvažnije je da ne prepustimo rješavanje tog problema drugima. Da svu odgovornost ne

⁷ Izvor: <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/society/20190712STO56961/borba-parlamenta-za-rodnu-ravnopravnost-u-eu-u>

⁸ Izvor: https://europa.ba/?page_id=484

⁹ Izvor: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022>

¹⁰ Izvor: <https://zamisli2030.ba/bs/okvir-ciljeva-odrzivog-razvoja-u-bih/>

prebacimo na organizacije i agencije koje se bave time, jer one ne mogu puno postići ako nije uloženi kolektivni trud.

Postoje određene stvari koje mi kao individue možemo da uradimo kako bi se smanjio jaz između žena i muškaraca.¹¹

Za neke stvari koje bi uticale na smanjenje neravnopravnosti je potreban veći napor, kao npr:

1. Obrazovanje mladih o ovoj temi- pod ovim podrazumjevam češću priču o položaju žena u školama kroz lekcije, interaktivne časove ili prezentacije;
2. Više emisija i medijskih sadržaja koje bi edukovale ljude o ovom problemu;
3. Zapošljavanje jednakog broja muškaraca i žena u svim sektorima. Muškarci bi trebali da se bave poslovima koji se smatraju „ženskim“ i obratno;
4. Napredak se može postići i preko radionica koje će biti isključivo za muškarce, u kojima će se pričati o ravnopravnosti polova.

Pored ovih metoda, postoje postupci koje možemo primjeniti svakodnevno, a to su:

1. Podjela kućanskih poslova - čišćenje, peglanje, kuvanje, pranje veša nije samo posao majke i kćerke već i oca i sina;
2. Obratiti pažnju na nasilje nad ženama u svom okruženju;
3. Ne upotrebljavati šovinističke komentare, kao i odbijati podržavati ljude koji imaju negativan stav prema ženama;
4. Slušaj žene koje su ti bliske, pokušaj shvatiti probleme sa kojima se suočavaju i pokaži im da ti je stalo do toga da se njihov položaj poboljša.

Primjena ovih naizgled jednostavnih načela dovešće do neizbježnog napretka ka kojem svi težimo.

---

¹¹ Izvor: <https://believe.earth/en/10-ways-to-promote-gender-equality-in-daily-life/>

Literatura:

1. Evropska Povelja o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou: <https://www.gcfbih.gov.ba/wp-content/uploads/2014/03/Evropska-povelja-Bs.pdf>
2. Balkanski Diskurs 2022: Položaj žena u BiH se sve više mijenja <https://balkandiskurs.com/2022/02/15/polozaj-zena-u-bih/>
3. Benefiti rodne ravnopravnosti <https://www.vic.gov.au/benefits-gender-equality>
4. Inforadar 2022: RODNA NERAVNOPRAVNOST I IZBORI 2022: Žene ostaju na marginama političke moći <https://inforadar.ba/rodna-neravnopravnost-i-izbori-2022-zene-ostaju-na-marginama-politicke-moci/>
5. Agencija za statistiku BiH 2022 „Žene i muškarci u Bosni i Hercegovini“ – Rodna statistika za kreiranje boljih politika https://bhas.gov.ba/data/Publikacije/Bilteni/2022/FAM_00_2021_TB_1_BS.pdf
6. Članak- Evropski parlament: Položaj žena u Europskoj uniji se ne poboljšava <https://n1info.hr/vijesti/europski-parlament-polozaj-zena-u-europskoj-uniji-se-ne-poboljsava/>
7. Evropski Parlament: Borba Parlamenta za rodnu ravnopravnost u EU-u <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/society/20190712STO56961/borba-parlamenta-za-rodnu-ravnopravnost-u-eu-u>
8. Stranica Delegacije EU: https://europa.ba/?page_id=484
9. EU INDEKS ravnopravnosti polova <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022>
10. Dokument „Agenda 2030“: <https://zamisli2030.ba/bs/okvir-ciljeva-odrzivog-razvoja-u-bih/>
11. Članak: <https://believe.earth/en/10-ways-to-promote-gender-equality-in-daily-life/>

